

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

חוזר המפמ"ר להוראת העברית כשפה שנייה במגזר הדרוזי בחטיבות העליונות

לשנה"ל תש"ף

שיפור הכשירות האוריינית הדבורה והכתובה בשפה העברית בכיתות י-י"ב

דבר המפמ"ר:

הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבות העליונות מהווה חולייה חשובה ומקשרת בין בית הספר לבין נאמדת יסודות השפה העברית על אופניויותיה השונות: קריאה, כתיבה, האזנה ודיבור – לבין החיים הצמאיים של התלמידים והשתלבותם במרחב הציבורי שמחוץ לכותלי בית הספר. אתם, מורי העברית בחטיבות העליונות אחראים על המשכו של תהליך הלמידה שהחל בבית הספר היסודי. אתם האחראים לכך שצט סיום לימודי העברית יוכלו התלמידים להשתמש בשפה העברית שימוש מושכל בעל-פה ובכתב בהקשרים חברתיים שונים ברמה של ילדים בני אותו גיל הדוברים עברית כשפת אם. לצורך כך, אני מצפה מכם לפעול בכל דרך לשיפור צמדות התלמידים כלפי העברית בכלל ומקצוע העברית בפרט, תוך טיפוח צניין וסקרנות של התלמידים כלפי השפה העברית והבנת החשיבות שמרכישה המיטבית למצן השתלבות צמידית בחברה הישראלית.

כמו כן יושט דגש על ההצרכה לשט למידה (הל"ל) על מנת לפתח תרבות למידה והוראה המבוססת על הצבת יעדים, ציצוב מטלות, הצרכת ביצוע ובניית משוב בונה המבוסס על שיח מתמשך בין המורים ללומדים (באמצעות תלמיט) וכל אלו בסביבות למידה מאוונות.

בחולר שלפניכם נבנה על פי תפיסות צדכניות בארץ ובצולט של לימוד שפה שנייה המצמידה במרכז ההוראה את ההיבט הפונקציונללי-תקשורתי של השפה ושט דגש על הפקה והבנה של טקסטים בשפה בהקשרים משמעותיים שונים לצד לימוד פורמלי של מבנה השפה העברית. בהתאם לתפיסה זו שבה אני דוגל ומאמין, פרוס בפניכם בחולר זה כל המידע הנדרש למורה לעברית בחטיבה העליונה לצורך תכנון ראוי של שנת הלימודים. בהכרה,

א'אד מוהנא

מפמ"ר עברית בחינוך הדרוזי

תוכן הנושאים בחוזר

הוראת העברית בחטיבות העליונות	
3.....	• המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבה העליונה
3.....	• ארגון הלמידה בחטיבה העליונה היבחנות בעברית ברמה בסיסית-3 יחידות היבחנות בעברית ברמה מוגברת – 5 יחידות
4.....	• נבחנים אקסטרניים, משפרי ציון ואחרים
5.....	הוראה והערכה בית ספרית במסגרת 30%
6.....	• מפרט התכנים : קריאה, האזנה, הבנת הנקרא והבעה בכתב ובעל פה
7.....	• מפרט התכנים : ידע לשוני
8.....	• מימוניות והדגשים להוראה ולהערכה
	נספחים
9.....	• ממדי ההבנה על פי המסגרת המושגית של פיזה 2018
	• פירוט ממדי ההערכה להבעה בכתב
	הוראה והערכה במסגרת 70% היבחנות חיצונית (סמל שאלון 0153819
10.....	• מפרט התכנים : קריאה, האזנה, הבנת הנקרא והבעה בכתב ובעל פה
11.....	• מפרט התכנים : ידע לשוני
	עקרונות והדגשים : קריאה, הבנת הנקרא, הבעה בכתב
12.....	• הטקסטים
13.....	• עקרון הספירלות בהבנה והבעה
13.....	• שאלות עמ"ר
13.....	• הבעה בכתב – כתיבה
14.....	נספח: דייק לשונך
	הודעות משולחן המפמ"ר
16.....	• פיתוח מקצועי
16.....	• הפורטל הפדגוגי
16.....	• תיק תוכנית לימודים

המטרות המרכזיות של הוראת העברית כשפה שנייה בחטיבה העליונה

- טיפוח הכשירות האוריינית הכתובה והדבורה בשפה העברית על פי [תוכנית הלימודים בשפה העברית](#)
- [לחינוך הדרוזי](#) ובהתאמה ליעדי משרד החינוך
- רכישת מיומנויות תקשורתיות בשפה העברית בכל ארבע אופנויות השפה: האזנה ודיבור, קריאה וכתבה
- פיתוח יכולת הבעה בעלִפה בנסיבות תקשורתיות וחברתיות שונות, בהקשרים שונים ולנמענים שונים
- הרחבת אוצר מילים בעברית מתחומי דעת שונים
- פיתוח עצמאות, והנעה (מוטיבציה) ללמוד ולשכלל את היכולות הלשוניות של התלמידים בשפה העברית
- גיוון בדרכי ההוראה לרבות שילוב כלים דיגיטליים
- הטמעת דרכי ההערכה מגוונות – הערכה מסכמת ושילוב התלקיט בתהליך ההוראה למידה
- שילוב למידה פעילה וחוויתית, המבוססת על חומרי הוראה אותנטיים בעברית
- שיפור עמדת התלמידים כלפי השפה העברית

ארגון הלמידה בחטיבה העליונה

התוכנית להוראת עברית במגזר הדרוזי בחינוך העל-יסודי מבוססת על עיקרון הרצף המחייב את כל תלמידי המגזר בלימודים לאורך כל שנות הלימוד עד להיבחנות בבחינת בגרות בהיקף של 3 יחידות לימוד כתנאי מחייב לקבלת תעודת בגרות (להלן היבחנות ברמה בסיסית). לתלמידים במגזר הדרוזי תינתן האפשרות להגביר את לימודי העברית להיקף של 5 יחידות לימוד (להלן היבחנות ברמה מוגברת) במסגרת זו ייבחנו התלמידים בעל פה ויידרשו להציג בפני הבוחן פרויקט חקר ולהיות מסוגלים להידיין אודותיו.

היבחנות בעברית ברמה בסיסית – 3 יחידות לימוד¹

שכבת גיל		סוג ההערכה	סמל שאלון
כיתה י	30%	הערכה חלופית בית ספרית - תלקיט	015383
כיתה י"א	70%	הערכה חיצונית-בחינת בגרות	015381

היבחנות בעברית ברמה מוגברת – 5 יחידות לימוד – היחידה החמישית

שכבת גיל		סוג ההערכה	סמל שאלון
כיתה י"ב	30%	כתיבת עבודת חקר במסגרת הערכה חלופית בית ספרית	015283
כיתה י"ב	70%	הערכה חיצונית ² : בחינת בגרות הבעה בעלִפה	015285

נבחנים אקסטרניים, משפרי ציון ואחרים

¹ פרישת ההיבחנות הינה בגדר המלצה. התלמיד יכול להגיש תלקיט עד סוף י"ב ו/או להיבחן במסגרת 70% גם בחורף וקיץ י"ב.

² מפרט תכנים ליחידה 5 – עברית מדוברת, הכולל את הנושאים הנדרשים וכן קריטריונים להערכה יישלחו לבתי הספר על ידי מפמ"ר העברית. הבחינה תתבצע ע"י בוחנים חיצוניים, על סמך כתבי מינוי שיישלחו אל בתי הספר.

על פי הנחיות אגף הבחינות במנהל הפדגוגי, תלמיד אשר דווח למשרד החינוך ציונו בהערכה הבית הספרית 3 יחידות (סמל דיווח 015383) ורוצה לשפר את ציונו, יוכל לעשות על ידי היבחנות בבחינה חיצונית על 30% מתוכנית הלימודים המיועדת בדרך כלל להערכה בית-ספרית. בחינה זו נערכת בכתב ובתיאום עם המפמ"ר בשאלון 30% החיצוני (שאלון 015382). בחינה זו נערכת בכתב ובתיאום עם המפמ"ר.

תלמיד אשר דווח למשרד החינוך ציונו בהערכה הבית הספרית 5 יחידות (סמל דיווח 015283) ורוצה לשפר את ציונו, יוכל לעשות זאת אך ורק על ידי היבחנות בשאלון החיצוני (שאלון 015282), בחינה זו נערכת בכתב ובתיאום עם המפמ"ר.

נבחנים אקסטרניים ייבחנו בנוסף לשאלון 015381, בבחינה חיצונית על 30% מתוכנית הלימודים המיועדת בדרך כלל להערכה בית-ספרית. בחינה זו נערכת בכתב ובתיאום עם המפמ"ר (סמל שאלון 015382).

נבחנים אקסטרניים שירחיבו את לימודי העברית ייבחנו בכתב על בחינה הכוללת 100% מהחומר המיועד להשלמה מ-3 יח"ל ל-5 יח"ל לפי סמל שאלון 015282.

תלמידים דרוזים שלומדים במסגרת בתי ספר שאינם דרוזים, נבחנים לרוב על פי חוקת הזכויות אליה ניגשים כל תלמידי בית הספר בו הם לומדים, ועל כן לומדים עברית של החינוך הממלכתי הרגיל.

מנהלים שבמסגרת בית ספרם לומדים תלמידים דרוזים בודדים, יביאו בחשבון את פערי השפה בין דוברי העברית כשפת אם לבין התלמידים הדרוזים ויסייעו להם ככל האפשר לקראת בחינות הבגרות.

הדגשים

נושאי הלימוד הם ספירליים. אפשר לעסוק בהם בנקודות זמן שונות, ברמות העמקה שונות ומהיבטים שונים. הנושאים הלשוניים יילמדו כחלק מהעיסוק בנושאים השונים בתוך הקשר ולא כחטיבה עצמאית ומנותקת. לכן חשוב שתיבנה תוכנית שנתית הכוללת הקנייה לצד חזרה ותרגול ומקדמת את המיומנויות האורייניות באופן ספירלי. תוכנית המשלבת הערכה מעצבת הנותנת מענה לשונות ברמות הידע של התלמידים ומקדמת יכולות תקשורתיות לצד פיתוח הבנה מעמיקה של טקסטים כתובים ושל שיח דבור בשפה העברית. חומרי הוראה מצויים [בפורטל הפדגוגי עברית לדרוזים](#) בחטיבה העליונה.

הוראה והערכה בית ספרית במסגרת 30% (סמל דיווח 015383)

במסגרת תוכנית 30% יוערכו התלמידים בעיקר באופנות הדבורה והכתובה בהתאם לעולמות השיח המופיעים [בתוכנית הלימודים בעברית לחינוך הדרוזי](#). אופנות זאת מחייבת את הטמעת הכשירות התקשורתית בשפה ומצריכה הבנה של מאפייני הסוגות השונות, הכפופים למטרותיהן. בתוך כך הלמידה וההערכה יתמקדו גם באופנויות האחרות: האזנה, הבעה בכתב והבנת הנקרא; אלו, כמו גם הנושאים הדקדוקיים, יישמשו מנוף לפיתוח ההבנה בעל־פה וליכולת ליצירת תקשורת יעילה במסגרת הכיתה והחברה.

עקרונות לבניית תלקיט במסגרת ההערכה החלופית

התלקיט הוא אוסף מכוון של חלק מעבודות התלמידים המהווה ראיות למהלכי הלמידה ולביצועיהם בהבעה בעל פה ובהבעה בכתב.

התלקיט משקף את מאמציהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים ומשמש כלי להערכה מעצבת ומתמשכת של תהליך הלמידה.

בתלקיט יוצגו עדויות לתהליך שהתלמיד עובר במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמיד קורא, הטיוטות שהתלמיד כותב, המשוב שהתלמיד מקבל מעמיתיו וממוריו והשכתוב שנעשה בעקבות המשוב שהתקבל.

הבנת הנקרא: התלקיט כולל עיסוק בהבנת הנקרא ובקריאה של טקסטים כמטרה וכתשתית לכתיבה.

הבעה בכתב: התלקיט כולל מטלות כתיבה קצרות וארוכות טווח, וכן עדויות לטיוט ולשכתוב ברמת כתיבת תשובה וכתובת חיבור.

הבעה בעל־פה: בתלקיט יבואו לידי ביטוי תהליכי ההוראה והלמידה קריאה וכתובה המובילים את התלמיד לתוצר סופי בהתאם לנדרש בתוכנית הלימודים עברית לדרוזים בחטיבה העליונה

התלקיט – בקרה ופיקוח

מאחר שהציון של התלקיט יהווה חלק נכבד (כ- 70%) מהציון במקצוע העברית במסגרת 30% ומפני שמדובר בציון שהוא חלק מציון הבגרות הסופי בעברית של התלמיד – חשוב לשמור על איכות התלקיט ועל דרישות ותכנים בהוראת העברית הראויים לתלמיד הדרוזי בוגר מערכת החינוך והנגזרים [תוכנית הלימודים בשפה העברית לחינוך הדרוזי](#).

במסגרת העל"ה (הערכה על ההערכה) שמקיים המנהל הפדגוגי יתבקשו המורים להגיש לפיקוח (בכפוף לדרישה שתישלח לבתי הספר ובה מספרי תעודות זיהוי של תלמידים) תלקיט המתעד את תהליך העבודה בהבעה בעל־פה, בהבנת הנקרא ובהבעה בכתב בהתאם למפורט במפרט התכנים. המורים מתבקשים לשמור את התלקיטים בבית הספר עד לסיום לימודי התלמיד בבית הספר.

מפרט התכנים להוראה ולהערכה במסגרת 30% בכיתה י

קריאה, האזנה, הבנת הנקרא והבעה בכתב ובעל־פה			
פרקים	נושאים	פירוט	הדגשים
קריאה בקול	קריאה של טקסטים מנוקדים ובלתי מנוקדים מהתנ"ך, מהשירה, מהסיפורת	פענוח : התלמיד יזהה את נושא הטקסט המושמע. התלמיד ידע לנסח את הרעיון המרכזי / המסר של הטקסט המושמע בכתב ו/או בעל־פה.	מיומנויות ההאזנה והבנת הנשמע ישולבו כחלק מנושא הקריאה בקול תוך עיסוק בטקסטים מעולמות השיח השונים וכן תוכניות אירוח, משדרי אקטואליה וכל החומרים הרלוונטיים המצויים בתקשורת, בערוצי הטלוויזיה החינוכית בעברית ודומיהם.
האזנה והבנת הנשמע	האזנה לקטעי אודיו, קטעי קריאה, צפייה בתשדירים וכדומה.	התלמיד יאתר מידע מתוך הטקסט המושמע בהתאם לשאלות הניתנות בשלב ההאזנה. התלמיד יעריך את הנאמר ; ינקוט עמדה ; יגיב לנאמר באופן ממוקד וענייני.	
הבעה בעל־פה-עברית מדוברת	פרזנטציה : הצגת עמדה מנומקת ומשכנעת (הצגת טיעון) אורך הפרזנטציה : כ-5 דקות	פרזנטציה בנושאים שונים כל אלו יתועדו בתלקיט ויכללו תהליכי הוראה ובקרה : מחווניים ומשובים.	במהלך שיעורי העברית חשוב לייצר הזדמנויות לאינטראקציה הכוללת האזנה ודיבור לשם פיתוח היכולת התקשורתית ופיתוח מודעות לכללי הדיבור תוך הכרת הקודים החברתיים-התרבותיים ונורמות ההתנהגות הנהוגות בדיבור בציבור.
הבנת הנקרא	במרכז הפרק יעמדו טקסטים מסוגים שונים לרבות טקסטים חזותיים בסוגות אלה: • טקסט מידע • טקסט טיעון • טקסט מדריך (שימושי) טקסטים בהיקף כולל של כ-400 מילים.	הכרת רכיבי דגם הטיעון המורכב : טענה, נימוקים, ביסוס, טענת נגד, הפרכה, מסקנה/המלצה התלמיד ידע לזהות את הרכיבים הללו בטקסט הטיעון התלמיד יזהה את הטענה המרכזית של הטקסט את מטרת הטקסט ואת דעתו של הכותב (גלויה או סמויה). המללה, הפקת מידע והסקת מסקנות מטקסטים חזותיים	במהלך שיעורי עברית יש לחשוף את התלמיד למגוון רחב של טקסטים מידעיים וטיעוניים לרבות טקסטים חזותיים , כגון טבלאות, תמונות ותרשימים. לעל הטקסטים להיות בנושאים שונים. העבודה על טקסטים תתמקד בפיתוח מיומנויות אורייניות בהבנת הנקרא ושאלת שאלות בממדי ההבנה על פי המסגרת המושגית של פיזה .
סמנטיקה ואוצר המילים	נרדפות, ניגודיות והיכללות משמעות נלווית (קונוטציה חיובית או שלילית)	יש לשלב שימוש במילון. התאמת ההגדרה והמשמעות המילונית להקשר. הבנת משמעויותיהן של מילים בתוך הקשר	הוראה מפורשת ומתוכננת של אוצר מילים מילים ומושגים מעולם הלימודים ומתחומי חיים שונים
הבעה בכתב	כתיבת חיבור טיעון ; הבעת עמדה והנמקתה ; מכתב לנמענים שונים כגון כתיבת מכתב תודה, מכתב תלונה, נייר עמדה, המלצה על סרט, ספר או סדרה. היקף הכתיבה כ-200 מילים כתיבת סיכום של טקסט אחד או יותר.	הבעה בכתב במסגרת 30% לתלמידים שהעברית אינה שפת האם שלהם כוללת כתיבה בסוגות שונות ולמטרות שונות, כתיבה בזיקה לטקסט/ים או שאינה בזיקה לטקסט/ים. הסיכום הוא טקסט הנסמך על טקסט או טקסטים אחרים. הסיכום נאמן לטקסט המקור אך הוא יחידה טקסטואלית עצמאית.	הוראת הכתיבה היא ספירלית ויש להרחיב את היקפי הכתיבה בהדרגה ובהתאם למטרת הכתיבה, לסוג הכתיבה ולאופי המטלה. להערכת הכתיבה ראו פירוט ממדי ההערכה להבעה בכתב בהוראת הסיכום יש לעמוד על הוראת רכיבי הסיכום : השמטה, הכללה והבניה. ³

³ מומלץ לקרוא את המאמר [לעבד טקסט מבלי לאבדו](#) על מלאכת הסיכום בראי בחינת הבגרות.

המשך: מפרט התכנים להוראה ולהערכה במסגרת 30% בכיתה י

ידע לשוני		
התחום הלשוני הנבחר ללמידה במסגרת 30% מבוסס על הנלמד בחטיבות הביניים וכולל העמקה בתחומים אלו תוך הקנייה של מערכת הלשון העברית בכללותה. הוראת הלשון בהיבט פונקציונאלי בהתבסס על הקשר כתוב או דבור.		
פרקים	נושאים	פירוט והדגשים
תחביר	צירופי הסמיכות צירופי שם עצם ושם תואר צירופי סמיכות ושם תואר	פירוק, הרכבה ויצירה של המבנים האלה: צירופי סמיכות: השינויים החלים בנסמך; ריבוי הסמיכות; פירוק הסמיכות; יידוע הסמיכות התאמת הפועל או האוגד לצירוף הסמיכות נטיית מילות היחס ביחיד וברבים תקינות בהצטרפות מילות היחס לפועל
עמודי המשפט	המשפט הפועלי המשפט השמני (נושא-אוגד-נשוא)	הכרת עיקרי המשפט: הנושא, הנשוא, משלימי השם (לואים) ומשלימי הפועל – הבחנה בין תיאור למושא האוגד ונטיותיו: הפועל 'להיות' בעבר ובעתיד כינויי הגוף (הוא, היא, הם, הן)
סוגי משפטים	פשוט פועלי/שמני מחובר/מאוחה משפט מורכב	הכרת המבנה התחבירי של המשפטים: פשוט, מחובר (מאוחה) ומורכב הכרת הקשרים הלוגיים
קשרים לוגיים במשפט ובטקסט ⁴	משפטי סיבה ותוצאה	לפני שם העצם: בגלל ה- פסוקית סיבה (במשפט מחובר או מורכב) הבאה בתחילת המשפט או באמצעו: משום ש, מכיוון ש, מאחר ש, כי, לכן, לפיכך, על כן, בעקבות זאת
	משפטי ויתור	פסוקית ויתור הבאה בתחילת המשפט או באמצעו: אבל, אך, בכל זאת, למרות, על אף, אף על פי ש, על אף ש, גם אם, אף על פי כן, עם זאת
	משפטי תנאי	תנאי קיים: בלי/בלא, ללא, אם תנאי בטל: לו, אילו, לולא, אילולא
	משפטי הוספה והדגשה	ו, גם, בנוסף על כך, זאת ועוד, יתר על כן, יתרה מזו, לא רק... אלא גם...
	משפטי זמן	כש...לאחר ש... כאשר... וכן מילות הזמן המתייחסות לנקודת זמן ספציפית עצמאית הנלמדות בפריטים לקסיקליים: היום, מחר, לעתים, עתה, אשתקד, מעולם, לעולם, קודם לכן וכדומה.
		לפני שם עצם: למען, לשם כדי/בשביל + שם פועל כדי ש- לפני פועל בעתיד
	תקינות תחבירית ⁵	זיהוי מבנים תחביריים (ברמת הצירוף או המשפט) משובשים ותיקונם לרבות הסבר השיבוש או הבחירה במבנה התקין שימוש תקין במילות היחס בעברית
	דיבור ישיר ועקיף	זיהוי, המרה ופיסוק,
פונולוגיה	דגשים	קל, משלים, תבנית

⁴ את הקשרים הלוגיים יש להורות ברמת המשפט, הפסקה והטקסט השלם לצורכי ההבנה וההפקה של הטקסטים. יש לעמוד על השימוש המדויק של מילות הקישור במשפט ולהימנע משינון בעל פה של טבלאות קשרים למיניהן

⁵ דוגמאות לתשואול: תקן את השיבוש וכתוב כל משפט בצורה התקינה: 1. שמות פרטיים של תינוקות נרשמות בתעודה 2. הפער בין הרצונות הייתה הבעיה העיקרית

מלרע ומלעיל (לצורך דיוק בקריאה ובדיבור)	הטעמה	
גזרת השלמים (לרבות מרובעים): שורש, צורני נטייה, זמן, גוף הכרת שבעת הבניינים וצורני הבניין, הזמן והגוף	הפעל	מערכת הצורות
זיהוי של שורשים של פעלים מהגזרות: נחי פ"א, נחי פ"י/ו, נחי ל"י/ה, נחי ל"א, נחי ע"י/ו בנייה של פעלים בגזרות: שלמים (לרבות מרובעים): , חסרים, נחי פ"א, נחי פ"י/ו, נחי ל"י/ה, נחי ל"א, נחי ע"י/ו, ע"ע ושיבוצם במשפט (באמצעות שורש נתון או שם פועל)		
מיון של שמות לפי שורש ומשקל (מכלל הגזרות המפורטות לעיל), בסיס וצורן סופי, הכרת שמות הפעולה בבניינים השונים בגזרת השלמים הכרת משמעויות המשקלים: מקטל, מקטלה, מקטל, מקטלה, קטלון הכרת משמעויות הצורנים: סן, סי, סית, סון, סאי, סות	השם	
זיהוי שיבושי לשון תיקונים והנמקה בחירת צורה תקינה והנמקה	תקינות בפועל ובשם ⁶	
שימוש תקין בשם המספר: הנטייה וההתאם. הסוג: מספר יסודי (מונה), סידורי, סתמי, תאריכים	שם המספר	

מיומנויות והדגשים להוראה ולהערכה⁷

במהלך שיעורי עברית יש לחשוף את התלמיד למגוון רחב של טקסטים בסוגות שונות, בנושאים שונים ובהיקפים שונים⁸.

יש לשלב טקסטים חזותיים, כגון: תמונות, תרשימים, גרפים, טבלאות, לרבות טקסטים זעירים, כגון דבקיות, מודעות ופרסומות.

יש חשיבות רבה ברכישת שפה לעיסוק שיטתי בטקסטים מנקודות ראות שונות בהבנת הנקרא, לרבות התמקדות באוצר מילים, על כן יש להקפיד על קריאה של לפחות טקסט אחד בשבוע (בכיתה או בבית, בעבודה משותפת או בעבודה עצמית) וכ-20 טקסטים בשנה. חשוב שהטקסטים יהיו בהיקפים שונים ובסוגות השונות, מודפסים ומקוונים.

מומלץ לארגן את הטקסטים סביב נושאי תוכן. אפשר לבחור נושאים מרכזיים מן האקטואליה, מן התחום החברתי והבינ"איש, מן התחום האזרחי, מן התחום הערכי-מוסרי, מעולם המדע וכיוצא באלו. לנושא הנבחר רצוי להביא שני טקסטים או יותר. בכל נושא כזה כדאי לקיים פעילות של סיכום ופעילות של כתיבה בעקבות הטקסטים.

הוראת הסיכום: פעולת הסיכום כוללת עיבוד וקיצור של טקסט נתון. פעולה זו מצריכה הבנה טובה של הטקסט הנתון, הבחנה בין עיקר וטפל, ניסוח מחדש של האמור בטקסט המקור. הסיכום יהיה טקסט עצמאי לכיד ומקושר.

נספחים:

א. ממדי ההבנה על פי המסגרת המושגית של פיזה 2018

⁶ התקינות במערכת הצורות היא חלק מהלמידה הנדרשת בשפה שנייה וחוליה חשובה בזיקה שבין הידע הלשוני ובין מימוש דיבור היום-יומי, בתקשורת הבינ"אישית ובדיבור מול קהל. אי לכך בהוראה ובהיבחנות יושם דגש על טעויות שכיחות בשפה העברית כשפה שנייה, כגון טעויות בהתאם, בהצטרפויות הפועל והשם, בהשמטת מילת היחס 'את' וכדומה.

⁷ מחוונים להערכת תוצרי הקריאה, ההבעה בעלפה וההבעה בכתב יעמדו לרשות המורים [בפורטל הפדגוגי עברית לדרוים](#).

⁸ מומלץ לקרוא את תתי-הפרקים [טיפולוגיה של טקסטים](#) ו**קריאה והבנת של טקסטים**

איתור מידע

- איתור פרטי מידע גלויים בטקסטים, הן המרכזיים הן הנלווים.
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
- ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה

הבנה

- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת נושא הטקסט
- הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
- הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
- הבנת אזכורים
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

הערכה ושיקוף

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות)
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים

הערות:

- הוראת הבנת הנקרא משותפת ל-30% ל-70%. אשר על כן מומלץ לבנות תוכנית ספירלית רב שנתית.
- לעיסוק שיטתי בטקסטים מנקודות ראות שונות בהבנת הנקרא, לרבות התמקדות באוצר מילים, יש חשיבות רבה ברכישת שפה. על כן יש להקפיד על קריאה של לפחות טקסט אחד בשבוע (בכיתה או בבית, בעבודה משותפת או בעבודה עצמית) וכ-20 טקסטים בשנה. חשוב שהטקסטים יהיו בהיקפים שונים ובסוגות השונות, מודפסים ומקוונים.

ב. פירוט ממדי ההערכה להבעה בכתב כללי, הבנת המטלה

- היענות למאפייני הסוגה
- מודעות לנמען: שילוב המידע הדרוש לנמען לשם הבנת הטקסט
- עמידה בהיקף הכתיבה הנדרש

תוכן ומבנה

- מיצוי התוכן: פירוט / צמצום, הצגת מורכבות רעיונית, הצגת נקודות ראות שונות וכדומה
- הימנעות ממידע עודף
- יצירת טקסט עצמאי (שאינו תלוי בטקסט אחר): טקסט המכיל את המידע הדרוש לקורא כדי להבין את הטקסט
- יצירת לכידות רעיונית
- קישור בין משפטים ובין פסקות; חזרות לקסיקליות, אזכורים

לשון

- שמירה על משלב לשון הולם
- אוצר מילים: עושר לשוני ודיוק במשמעות
- תחביר: מבנה משפט תקין, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור
- פיסוק: שימוש הולם בסימני הפיסוק
- כתיב נכון (הנבחנים ברמות ב' רג' זכאים להתעלמות משגיאות כתיב בהערכת המטלה.)

מפרט התכנים להוראה ולהערכה במסגרת 70% בכיתה י"א (015381)

ברכישת שפה שנייה, נודעת חשיבות רבה למעבר התכוף בין ארבע אופנויות השפה: ההאזנה והדיבור, הקריאה והכתיבה. הטקסטים הנקראים ישמשו נקודת מוצא לכתיבה: כתיבת סיכום, כתיבת תגובה על הטקסט, וכדומה. הטקסטים הנקראים עשויים לשמש נקודת מוצא גם להבעה בעל-פה – החל בקריאה בקול של הטקסט, דרך הרצאת דברים שיש בה דיווח על טקסטים שנקראו, וכלה בדיון בנושא שעלה בעקבות קריאה של טקסט או של טקסטים.

המטרה שאליה יש לחתור היא שהתלמיד יבצע משימות לימודיות מורכבות בעברית, הכוללות מעבר בין אופנויות השפה, התבססות על כמה טקסטים ממקורות שונים ומסוגים שונים, עיבוד והפקה של טקסטים. חשוב שהלומדים ישתמשו בידע הלשוני הנלמד ויסתייעו בו בקריאה, בכתיבה, בהבעה בעל-פה. הלימוד יהיה כרוך כל העת בהרחבת אוצר המילים והביטויים. במסגרת זו חשוב לעודד את השימוש במילון ככלי עזר בהבעה. **התקינות** הלשונית והמודעות למשלבי הלשון יטופחו במסגרת ההבעה בכתב ובעל-פה. חשוב שיינתן ייצוג בטקסטים לעולמות **תוכן** מגוונים, בעיקר בעלי זיקה לתחומי הדעת השונים, למקצועות השונים ולעולם התרבותי של הלומדים. כך, למשל, יש לעסוק בעולמות התוכן של מקצועות הלימוד – מדעי הטבע, מדעי החברה, גיאוגרפיה, כלכלה, היסטוריה ואזרחות תחומים נוספים: תקשורת, ספורט ופנאי, בריאות ורפואה, קולנוע, תיאטרון ומוסיקה, חינוך ופסיכולוגיה, אקטואליה. לימוד הפרק לווה ב**רפלקציה** על תהליך רכישת השפה וההתקדמות בו. התלמיד יפתח מודעות לשיקולי הדעת שלו, לקשייו ולבחירותיו במהלך הלמידה.

קריאה, האזנה, הבנת הנקרא והבעה בכתב ובעל-פה ⁹			
פרקים	נושאים	פירוט	הדגשים
קריאה והאזנה	טקסטים מנוקדים ולא מנוקדים בעברית בסוגות שונות וממקורות שונים: ספרות, תנ"ך, שירה, ספרי יען וכדומה	קריאה רהוטה ושוטפת	פרק הבנת הנשמע בשאלון הבגרות יכלול קריאה או דיאלוג בהיקף של כ- ? מילים
הבנת הנשמע	האזנה לשיחות כלליות, להרצאות קצרות ולדיונים מעולמות שיח שונים מיומנות להאזנה והבנת הנשמע שימוש במידע מושמע למטרות יישומיות שונות	זיהוי רצף רעיוני מטקסט נשמע, מטקסט מידעי, עיוני וסיפורי הבנת המסר, מטרת הדובר, הרעיון המרכזי זיהוי דוגמאות ונימוקים רלוונטיים להבנת הרצף הרעיוני	. הטקסטים להאזנה יהיו ברמת קושי גבוהה יותר מאלו שנתנו בחטיבות הביניים - ארוכים יותר, אוצר מילים עשיר יותר, תחביר ושיח מורכבים יותר.
הבנת הנקרא	במרכז הפרק יעמדו טקסטים מסוגים שונים בסוגות אלה: - טקסט מידע - טקסט טיעון - טקסט מדריך (שימושי) ייתכנו טקסטים זעירים, כגון פרסומות, מודעות וטקסטים חזותיים, כגון טבלאות, תרשימים, תמונות	השאלות תהיינה שאלות בממדי ההבנה השונים על פי המערכת המושגית של פיזה, שאלות מסדר חשיבה גבוה וכן ייכללו שאלות עמ"ר ¹⁰ וכן שאלות על אוצר מילים וביטויים מן הטקסטים.	פרק הבנת הנקרא בשאלון הבגרות יכלול שני טקסטים מסוגים שונים בהיקף כולל של כ-600 מילים בהתאם למורכבות הטקסטים. פרק ההבנה יכלול שאלות בזיקה לכל אחד מהטקסטים וכן שאלות של מיזוג מידע בין הטקסטים.

⁹ עקב הספירליות המאפיינת רכישת שפה בכלל ואת תחום הדעת עברית בפרט תהיה חפיפה בין תכנים במסגרת 30% לתכנים במסגרת 70%. ההבחנה תתבטא באורך הטקסטים לקריאה ובמורכבותם בתחום הבנת הנקרא וכן במורכבות תהליכי הכתיבה והיקפיה בתחום ההבעה בכתב.

¹⁰ על שאלות עמ"ר ראה: **שגיאה! מקור ההפניה לא נמצא.**

		טקסטים בהיקף כולל של כ-600 מילים.	
הבעה בכתב	כתיבת חיבור שבבסיסו הבעת דעה מנומקת ויכולת את רכיבי הטיעון: טענה, נימוקים, טענת נגד, הפרכה/קבלה חלקית של טענת הנגד היקף הכתיבה כ-250 מילים (25-30 שורות) כתיבת סיכום של טקסט אחד או יותר.	מטרת הכותב לשכנע את הקוראים בצדקת טענתו כתיבה זו מכילה טענה מרכזית, לעתים התייחסות לטענת-הנגד, ביסוס לטענה בנימוקים, בהוכחות ונתונים, בהסברים, בהדגמות ובהשוואות, מסקנה או המלצה.	פרק הכתיבה בשאלון הבגרות יכלול כתיבה טיעונית אז כתיבת סיכום של טקסט-נתון.

ידע לשוני	
נושאים	פירוט והדגשים
תחביר	התלמיד יכיר את הקשרים הלוגיים; מילות הקישור ומילות השעבוד (זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ויתור וניגוד, מקום, אופן, תנאי (קיים ובטל) בסוגי המשפטים השונים וכן את משמעותם הסמנטית במסגרת המשפט והשיח.
מבנים תחביריים במשפט וביחידת השיח	- המרה בין סוגי המשפטים: פשוט, מחובר ומורכב תוך שמירה על המשמעות הלוגית של המשפט¹¹ ושימוש תקין במילות הקישור - פירוק משפטים למשפטים עצמאיים - הרכבת משפטים ליחידות שיח.
סיווג תחבירי	- המשפט המחובר (המאוחד) ואיבריו - המשפט המורכב: עיקרי ופסוקית (פסוקית תיאור, פסוקית לוואי, פסוקית נושא, פסוקית נשוא)
ניתוח תחבירי	- חלקי המשפט: תיאורים, מושאים, לוואים - הסגר, פנייה, תמורה ותרומתם למשמעות המשפט
משפטים בעלי מבנה מיוחד	- משפטי ייחוד ומטרת השימוש בו בעברית - משפטים בעלי חלקים כוללים בקשר של הוספה, ניגוד, ברירה - משפט בעל נושא סתמי
תקינות תחבירית	- ההתמקדות היא בשימוש התקין ובמשמעות הסמנטית של הקשרים בתוך הקשר במסגרת המשפט או יחידת השיח - שיבוץ והמרות. - תידרש תקינות תחבירית הנדרשת בדיבור יום יומי, בתקשורת בין אישית, בדיבור בציבור ובכתיבה. - יידרש זיהוי שיבושים תחביריים ותיקונם
מבנים תחביריים מודליים	שימוש (שיבוץ והמרות) בצורת שם הפועל במבנים מודליים המביעים עמדה, הזהרה, המלצה או הוראה: צריך, אפשר, אסור, מותר, כדאי, חשוב, רצוי, מקובל + שם פועל ודומיהם
דיבור ישיר ודיבור עקיף	זיהוי, המרה ופיסוק

¹¹ התלמיד יכיר משפטים מכל הסוגים: פשוט, איחוי, מורכב, לרבות משפטים בעלי חלקים כוללים, משפט בעל נושא סתמי. **התלמיד לא יידרש לסיווג תחבירי פורמלי של סוגי המשפטים.**

פונולוגיה	דגשים : קל, משלים, תבניתי הטעמה : מלרע ומלעיל (לצורך דיוק בקריאה ובדיבור) סמני הניקוד : לרבות חטפים אימות הקריאה
מערכת הפועל	הכרת דרכי הנטייה בשבעת הבניינים וצורני הבניין, הזמן והגוף של פעלים מהגזרות : השלמים (לרבות מרובעים וגרוניים), נחי פ"א, נחי פ"י, נחי ל"י, נחי ל"א, נחי ע"י, ע"ע בנייה של פעלים בגזרות השלמים (לרבות מרובעים וגרוניים), נחי פ"א, נחי פ"י, נחי ל"י, נחי ל"א, נחי ע"י, ע"ע ושיבוצם במשפט או ביחידת שיח (באמצעות שורש נתון או שם פועל) משמעויות עיקריות וברורות של הבניינים : פעיל וסביל ; זיהוי הפעלים הסבילים ומשמעות השימוש בהם בטקסטים וביחידות השיח. המרת הצורות מפעיל לסביל ולהפך
מערכת השם	מיון של שמות לפי שורש ומשקל (מכלל הגזרות המפורטות לעיל), בסיס וצורן סופי, בסיס ובסיס (הלחם בסיסים והרכב בסיסים), נוטריקונים (ראשי תיבות), שאילה מלעז הכרת שמות הפעולה בשבעת הבניינים בגזרות השונות וכן משמעויות המשקלים : מְקַטֵּל, מְקַטֵּלָה, מְקַטֵּל, מְקַטֵּלָה, קָטַל, קָטַלָה, קָטַלון הכרת משמעויות הצורנים הסופיים בעברית הבחנה בין צורני גזירה לצורני נטייה (לדוגמה : יומן-היום שלהן / יומן הכיתה)
תיקוני הגייה¹²	בחירה בצורה התקנית של הפועל ושל השם במשפט, תיקון צורה שגויה (עם נימוק או בלי נימוק), בחירה או כתיבה של הצורה הנכונה בהקשרה . <u>לשימושכם ראו נספח: דוגמאות לשיבושי לשון ותיקוני הגייה להוראה</u>
שם המספר	שימוש תקין בשם המספר, באותיות השימוש ובמילות היחס

עקרונות ודגשים – קריאה, הבנת הנקרא, הבעה בכתב

הטקסטים

במהלך לימודי העברית על התלמיד להיחשף לטקסטים רבים ומגוונים בהיקפים שונים ומעולמות תוכן שונים : טקסט מידע, טקסט טיעון וטקסט מדריך (שימושי).

הטקסטים יהיו רציפים ובלתי רציפים, כגון : ערכים בוויקיפדיה, ידיעות עיתונאיות, דפי מידע והדרכה, דוחות, מכתבי בקשה, תלונה והתנצלות, מכתבים למערכת, מאמרי טיעון ותגובה, תעמולה ופרסומת, תרשימים וטבלאות.

מלבד הטקסטים הכתובים המודפסים, יש לעבוד עם התלמידים על טקסטים מקוונים ממקורות אינטרנטיים שונים. יש לעמוד על מיומנויות הניווט הנדרשות בקריאתו של טקסט מקוון, חיפוש מושכל ברשת אחר מקורות מידע וכדומה

ארגון הטקסטים סביב נושאי תוכן

מומלץ לארגן את הטקסטים סביב נושאי תוכן. אפשר לבחור נושאים מרכזיים מן האקטואליה, מן התחום החברתי והבינאישי, מן התחום האזרחי, מן התחום הערכי-מוסרי, מעולם המדע וכיוצא באלו (דוגמאות לנושאים : כיבוד החוק, היחס לזר, דרכי התמודדות עם העוני, מאבק בגזענות ובאלימות, הלשון כמשקפת תרבות, הזיקה למדינת ישראל). לנושא הנבחר רצוי להביא שני טקסטים או יותר. הטקסטים יכולים להיות מתחומי דעת שונים (כגון היסטוריה, סוציולוגיה, מדעי החיים, לשון) ומסוגים שונים.

¹² תיקוני ההגייה במערכת הצורות הם חלק מהלמידה המעמיקה הנדרשת במערכת הצורות וחוליה חשובה בזיקה שבין הידע המטה-לשוני ובין מימושו בדיבור היום-יומי, בתקשורת הבינאישית ובדיבור מול קהל. כדי להבין היטב את מערכת הצורות נדרשים גם ענייני תקינות והגייה, המעסיקים תדיר את הציבור הרחב. אי לכך בהוראה ובהיבחות יושם דגש על טעויות שכיחות בשפה הדבורה. במקרים שהודגשו להוראה ולהיבחות נלקחה בחשבון שכיחות הטעות בשפה הדבורה.

בד בבד עם הדיון בנושא הלימודי או בנושאים הלימודיים שהטקסטים מזמנים או שהמורה בחר להתמקד בהם (כגון הטענה המרכזית והרעיונות המרכזיים, הקישוריות), יש מקום לעמוד על מושגים מרכזיים בנושא התוכן, על מורכבות הנושא, על ההיבטים השונים שלו, על ההשתמעויות שלו לחיי התלמידים ועוד. בכל נושא כזה כדאי לקיים פעילות של סיכום פעילות של כתיבה בעקבות הטקסטים.

עקרון ה"ספירליות" בהבנה והבעה

ספירליות בלמידה פירושה הוא שבכל שלב אין זונחים את מה שנלמד בשלב הקודם אלא מתבססים עליו, מוסיפים עליו, מרחיבים אותו או מעמיקים בו. רצוי לבנות את לימודי ההבנה וההבעה במבנה ספירלי. הספירליות יכולה להתבטא הן בעלייה ברמת הקושי של הטקסטים הן בכמות ובאיכות של הנושאים הלימודיים שיטופלו בכל טקסט. רמת הקושי של הטקסטים מתבטאת באורכם, במורכבות הרעיונות שבהם, במורכבות המבנית, במידת ההפשטה וההכללה, באוצר המילים והביטויים ובסגנון הכתיבה. אפשר לפרוס את הטקסטים הנקראים והנכתבים מן הקל לכבד – מן הקצר לארוך, מן האישי לכללי, מן המוחשי למופשט, מן הפשוט למורכב.

שאלות עמ"ר (ערכים מעורבות ורלוונטיות)

שאלות עמ"ר שואפות להיות שאלות חשיבה מסדר גבוה הנוגעות לחיי הלומדים והעוסקות בערכים כלליים או העולים מתוך תוכנית הלימודים. תפקידן של השאלות הללו הוא לקדם למידה בעלת משמעות ללומד ולעורר שיח ערכי בכיתה. העיסוק בשאלות עמ"ר הוא בסיס לדיון בערכים ובנושאים המעודדים את מעורבות התלמיד והרלוונטיים לעולמו ולחיו.

על המורים לקדם שיח עמ"ר בלמידה כחלק מהנושאים העולים מן הטקסטים הנלמדים, מן הטקסטים המופקים וכחלק מהעיסוק בידע הלשוני ומהרלוונטיות שלו לחיי היום-יום של התלמיד. בבחינות הבגרות שאלת עמ"ר תהיה בהיקף של עד עשר נקודות ותכלול סעיפי ידע וערכים. בהערכת שאלות אלה תיבחן יכולת ההבעה וניסוח התשובה בכתיבה מעמיקה, מבוססת ולכידה, הנשענת על ידע רלוונטי של התלמיד ומידע מתוך הטקסטים.

למאמרים בנושא שאלות העמ"ר ולשאלות נוספות בכלל תחומי הדעת ראו כאן.

להלן דוגמאות לשאלות העמ"ר שהופיעו בבחינת הבגרות תשע"ט:

- באיזו דרך, **לדעתך**, עדיף לחנך ילדים: בדרך של שיחה והדגמה או בדרך של ענישה? נמק את דבריך. (חורף, תשע"ט)
- "הורים רבים מושפעים ממידע לא מדויק שמפיצים מתנגדי החיסונים באמצעי התקשורת". **לדעתך**, האם הממשלה צריכה לאסור הפצה של מידע מטעם המתנגדים לחיסון תינוקות וילדים? נמק את דעתך. (קיץ, תשע"ט)

הבעה בכתב - כתיבה

יש לפתח את מודעות התלמידים להקשר הנסיבתי שבו מתרחשת הכתיבה, ובעיקר למטרת הכתיבה, למוען ולנמען, לבמה – וכל אלה קשורים לסוג הטקסט. לפי אלו אף יש לבחור את רמת הלשון ואת המשלב המתאים. בניסוח מטלות הכתיבה יש להביא בחשבון את אוצר המילים ואת ידע העולם העומדים לרשות התלמידים. בהוראה יש מקום לדיון מקדים בנושא שמטלת הכתיבה עוסקת בו, בהעלאת רעיונות משותפת ובהכנה משותפת של רשימת מילים וביטויים. תהליך הכתיבה מתבצע בכמה שלבים: תכנון הכתיבה הכרוך בהעלאת רעיונות בהתבסס על ידיעותיו של הכותב או על חומר שהכותב אוסף; יצירת הטקסט ופיתוחו במבנה מסוים ובצורה לכידה ומקושרת; עריכת הכתוב ושיפורו מבחינה תוכנית, מבנית ולשונית. נוסף על הביקורת העצמית של הכותב, הכותב מקבל משוב הן מהמורה כמנחה ומכוון והן מעמיתיו לכיתה כנמענים אפשריים.

נספח: דייק לשונך – שיבושי לשון ותיקוני הגייה בעברית המדוברת¹³

¹³ לקוח מתוך חוזר המפמ"ר להוראת העברית בחטיבות העליונות, הפיקוח על הוראת העברית

יודגש כי אין הכוונה לחזור להוראה מקיפה של תורת ההגה כפי שהיה נהוג בעבר, כשהמוקד היה תהליכים לשוניים לכשעצמם. כאמור, עניין **התקינות** הוא במוקד ההוראה, וכדי להבין את הטעות ולשרשה יש להבין את מקור הטעות ואת הסיבה לה. על כן בהוראה יופיעו מושגים מרכזיים ההכרחיים להבנת תופעות לשוניות המשתקפות בטעויות הלשון הרווחות.

התלמיד לא יידרש לתאר את התופעות הלשוניות, אלא לתת הסבר למקור הטעות או לצורה התקינה.

לפניכם רשימת מילים ודוגמאות לכללים או לשיבושים אשר יידרשו בבחינה.

צורות המבטאות טעויות שכיחות אשר תקניות בהגייתן מצריכה ידע בתורת ההגה.

מונחים בתורת ההגה	כלל לשוני או סיבה לשיבוש	דוגמאות	הערה
שווא נח שווא נע דגש קל דגש חזק	דגש קל באותיות בג"ד כפ"ת יצוין / ייהגה אחרי שווא נח	יִסְפֹּר / יִסְפָּר נִתְפָּר / נִתְפֹּר נִשְׁפָּר / נִשְׁפֹּר	כל הדוגמאות נסבות סביב קיומו או היעדר קיומו של דגש באותיות בכ"פ, המבוטא בהגייה כיום.
	לא יצוין / ייהגה דגש אחרי שווא נע או חטף	מִכְבֵּס / מִכְבֹּס שִׁפְךָ / שִׁפֹּךְ לֹאכֶךָ / לֹאכֶפְךָ	
	דגש חזק בבניינים ובמשקלים קבועים	לִיבָא / לִיבֵא שְׁלָבִים / שְׁלָבִים	
	היעדר דגש בבניינים ובמשקלים שאינם דגושים	נִכְחַד / נִכְחֹד הִכְחִישׁ / הִכְחִישׁ יִלְכֹּד / יִלְכֹּד	
השפעת עיצור גרוני על ההגייה	תשלום דגש לפני עיצור גרוני	בִּרְר / בִּרְר מִנְהַל / מִנְהַל לְהַרְגֵעַ / לְהַרְגֵעַ חִרְשׁ / חִרְשׁ	יש להדגיש רק את המקרים המבוטאים בהגייה (התלמיד לא יידרש למקרים שהשינוי בהם הוא בניקוד אך אינו מבוטא כיום, כגון מִפְּרֵשׁ / מִפְּרֵשׁ* פְּרֵשׁ / פְּרֵשׁ*)
	לא יחול תשלום דגש במקרים אלה	שִׁעְרָנוּ / שִׁעְרָנוּ מִגְחָךְ / מִגְחָךְ	
	הנמכת תנועה	הִחְלִיט / הִחְלִיט	
לא תחול הנמכת תנועה בהיעדר עיצורים גרוניים		מִגְחַכְתָּ / מִגְחַכְתָּ מִתְנַכַּחְתָּ / מִתְנַכַּחְתָּ	את ניקוד הה"א בבניין הפעיל מומלץ להורות גם בהקשר הניקוד השונה שלה בגזרות השונות: הִשְׁלִים, הִצִּית, הִכִּין

צורות אשר תקינות בהגייתן מצריכה הכרת המערכת המורפולוגית העברית

הערות	דוגמאות	
	אני אָבוא / יָבוא	א' אית"ן בגוף ראשון בעתיד
רק להבחנה המבוטאת בהגייה, בעיקר בהגיית א' אית"ן	אֶמְלֵא / אֶמְלֵא אֶלְחֵם / אֶלְחֵם	גוף ראשון בעתיד בבניינים השונים
יילמד כחלק ממאפייני הגזרות ומנטיית הפועל	יִכְלְתִי / יִכְלְתִי יִשְׁנֶים / יִשְׁנֶים לִרְכֹּב / לִרְכֹּב	שימוש נכון בנטיית הפועל, בתבניות ובמשקלים
יילמד כחלק ממאפייני הגזרות	הִכְנִיס / הִכְנִיס הִפִּיר / הִפִּיר הִחְמִיר / הִחְמִיר מָכִין / מָכִין מְתִיז / מְתִיז	הגיית בניין הפעיל בעבר ובהווה בגזרות השונות
יילמד כחלק ממאפייני הגזרה	הִשְׁתַּנָּה / הִשְׁתַּנָּה (בעבר) תִּיָּרָה / תִּיָּרָה	אנאלוגיות שגויות בגזרת נל"י/ה
יילמד כחלק ממאפייני הגזרה	מִמְלֵא / מִמְלֵא יִדְפֵּא / יִדְפֵּא	אנאלוגיה שגויה בגזרת נל"א
	מִסְפָּרָה / מִסְפָּרָה מִצָּנַח / מִצָּנַח הִכְרַח / הִכְרַח	צורות תקינות על פי המשקל

• **דיוקי הגייה בהקשר**

הכרת הצורה התקנית בהקשר מצריכה ידע לשוני והבנת משמעות הפועל, כגון נוצרות / נוצרות; העז / העז; פנס / הפנס.

הודעות משולחן המפמ"ר

פיתוח מקצועי - השתלמויות ולימודי הסמכה

פירוט מערך ההשתלמויות יישלח לבתי הספר ויפורסם בפורטל הפדגוגי כל בית-ספר ישלח נציגים מצוות מורי העברית להשתלמויות. במסגרת ההשתלמות ייכללו בין השאר התכנים הבאים:

- השתלמות הבעה בעל-פה – דיבור בציבור – כלל מורי העברית בחטיבה העליונה.
- השתלמות מהלכה למעשה חוזר מפמ"ר בעברית לחטיבה העליונה – רכזי מקצוע העברית.
- לימודי הסמכה במכללה האקדמית הערבית -הוראת עברית כשפה שנייה במגזר הדרוזי – לקבלת תעודת הסמכה (לפרטים יש לפנות ל איאד מוהנא, מפמ"ר העברית)
- השתלמות לרכזי המקצוע בנושא ריכוז מקצוע העברית במגזר הדרוזי

הפורטל הפדגוגי עברית

[הפורטל הפדגוגי עברית לדרוזים](#) למורי החטיבות העליונות שואף להיות ארון הספרים והמרכזייה הפדגוגית הווירטואלית של המורה לעברית בחטיבת הביניים. הפורטל הוא מאגר עדכני של חומרי למידה וההערכה כמו גם של כלי עזר למורה, ספרות מקצועית ועוד. במסגרת העבודה השיתופית בתוך צוות העברית ובין צוותי העברית במגזר הדרוזי במחוזות השונים – מפורסמים בפורטל עבודות, יחידות הוראה ומערכי שיעור שנכתבו על ידי עמיתים. השימוש בחומרים הוא על פי שיקול דעתו של המורה המשתמש ובהתאם לצרכיו. אתם נקראים לשתף ולהעביר מפרי עבודתכם למען הקהילה כולה. את חומרי ההוראה העבירו ישירות [לד"ר נורית גנץ](#), הממונה על הפיתוח המקצועי של העברית כשפה שנייה במגזר הדרוזי.

תוכניות ייחודיות

תיק תוכניות הלימודים

[תיק תוכניות הלימודים לעובדי הוראה במגזר הדרוזי](#) הוא כלי מקוון חשוב ומשמעותי ללמידה. התיק מציג את כלל תוכניות הלימודים בכל תחומי הדעת, בכל שכבות גיל ובכל המגזרים. התיק מאפשר לתכנן את התהליך הלימודי והחינוכי ביעילות מרבית תוך יצירת קשרים בין ידע, מיומנויות וערכים כפי שעולים מתוכניות הלימודים בתחומי הדעת השונים.

תיק תוכניות הלימודים כולל את המידע הזה:

1. הידע הנדרש על-פי תוכנית הלימודים
 2. המיומנויות המרכזיות בכל תחום דעת (קוגניטיביות, תוך אישיות ובין אישיות)
 3. הערכים המרכזיים בתחומי הדעת השונים
 4. מגוון חומרי למידה, יחידות הוראה, סרטונים וכלי הערכה
- תיק תוכניות הלימודים מעודד לגוון את אופני הלמידה תוך שימוש בכלים עכשוויים ברוח הלמידה המשמעותית. התיק מהווה חלק ממהלך אסטרטגי לאומי רחב היקף אשר נועד להתאים את הלמידה לאתגרי המאה ה-21.

היבחנות בעברית ברמה מוגברת – 5 יחידות לימוד – היחידה החמישית כתיבת עבודת חקר במסגרת הערכה חלופית בית ספרית

נספח – יחידה חמישית

הנחיות לכתיבת עבודת חקר – יחידה חמישית

(בהתאם לתכנית הלימודים החדשה-עברית לדורשים)

מועד ההגשה: _____

התהליך:

1. בחירת נושא העבודה : בחירת הנושא תהיה בהתייעצות עם מורה המקצוע.
2. תכנון לוח זמנים בהתאם לדרישות, להיקף העבודה ולמועד ההגשה.

3. מרכיבי עבודת החקר:

מס' עמודים	תוכן
1	דף שער.
1	תוכן עניינים.
1-2	מבוא : נושא העבודה חשיבות הנושא לכותב העבודה מטרות והשערות שיטת העבודה (מתודולוגיה)
4-5	<u>רקע תיאורטי</u> המבוסס על שלושה מקורות לפחות. אתרי אינטרנט יכולים להוות חלק מהרקע הזה עד שני מקורות לכל היותר מתוך השלושה. כל החומר התיאורטי יהיה רלוונטי לנושא העבודה הנחקר.
2-3	<u>הפרק המעשי</u> שיכלול את ניתוח התלמיד בהסתמך על סקירת הספרות.
1-2	<u>סיכום:</u> הסקת מסקנות ורפלקציה.
1	ביבליוגרפיה.
לפי הצורך	נספחים (במידת הצורך).

4. ארגון העבודה :

- א. יש להדפיס את העבודה בגופן David 14 , ברווח של שורה וחצי.
- ב. יש לכתוב מספרי עמודים בכל חלקי העבודה.
- ג. יש להקפיד על מבנה משפטים תקין .
- ד. יש להקפיד על מבנה העבודה, ועל סימון נכון של הפסקאות (להשתמש בסימני פיסוק).
- ה. היקף העבודה 10-15 עמודים.

5. קריטריונים להערכת העבודה :

5 – נקודות	א. דף שער מעוצב לפי הכללים, מציג את נושא העבודה, אל מי היא מוגשת, ומי המגיש : שם, ת.ז, ותאריך ההגשה.
5 – נקודות	ב. תוכן עניינים : המסודר סדר היררכי, מתאים לתוכן העבודה, וכולל מספור עמודים.
15 – נקודות	ג. מבוא : שכולל את המניעים לבחירת הנושא ותרומת העבודה, מתודולוגיה ושיטת המחקר, השערה/ שאלה מתאימה לנושא הנחקר שמנוסחת באופן ברור ויישומי.
20 – נקודות	ד. רקע תיאורטי : שמבוסס על שלושה מקורות לפחות. אתרי אינטרנט יכולים להוות חלק מהרקע הזה עד שני מקורות לכל היותר מתוך שלושה. כל החומר התיאורטי יהיה רלוונטי לנושא העבודה הנחקר.
30 - נקודות	ה. הפרק המעשי : שיכלול את ניתוח התלמיד בהסתמך על סקירת הספרות.
15 – נקודות	ו. סיכום : הסקת מסקנות ורפלקציה.
10 – נקודות	ז. ביבליוגרפיה : תיעוד רשימת המקורות המנוסחים ע"פ כללי כתיבת הביבליוגרפיה.
.....	ח. נספחים (במידת הצורך).

6. נושאים מוצעים :

1. הקול הנשי שבשירי דליה רביקוביץ'.
2. קווים לדמותו החכמה של המלך שלמה.
3. מעמד האישה בשירת ימי הביניים.
4. מעמד האישה בשירה העברית בעת החדשה.
5. השפעת הביוגרפיה של נתן זך על שיריו.
6. השפעת הביוגרפיה של לאה גולדברג על שירה.
7. השפעת הביוגרפיה של רחל על שירה.
8. ספרות עממית (לחקור באמצעות שני טקסטים).
9. אגדות (לחקור באמצעות שני טקסטים).
10. מאפייני מזמורי ספר תהלים.
11. ניתוח שלושה שירים מנקודת מבט אישית.
12. השפות השמיות : עברית וערבית שפות אחיות.

13. שירה ארספואטית (השוואה בין שני משוררים).
 14. מוטיב העקידה בספרות העברית .
 15. צבעים בשירתו של נתן אלתרמן.
 16. שירת הטבע בשירת ימי הביניים (לבחור משורר אחד).
 17. שירת ימי הביניים (לחקור באמצעות שני שירים).
 18. הממד הדתי בשיריו של יהודה עמיחי.
 19. ביטוייה של השואה בשירת יהודה עמיחי.
 20. מה בין הערכים שבמשניות לערכים של המאה ה-21.
 21. סיפור קצר : הגדרה ומאפיינים (ניתוח שני סיפורים).
 22. השוואה בין שירת ימי הביניים לשירה החדשה.
 23. השתקפות האירוניה בספרות (לחקור באמצעות שירי נתן זך).
 24. השתקפות האנגלית ושפות זרות על העברית החדשה.
 25. חקר תקופות בלשון העברית.
 26. העברית ואחיותיה – יחסי גומלין (אוצר מלים, תחביר, תורת הצורות...).
 27. מעתקי הגאיים- עיצורים ותנועות.
 28. חידושי מילים – אליעזר בן יהודה.
 29. שירת פרופסור נעים עראידה (אפשר להתמקד בתחומים שונים : מולדת, אהבה).
 30. שירת ד"ר סלמאן פלאח .
- * הערה : ניתן לבחור נושאים אחרים , אחרי התייעצות עם מורה המקצוע **ובאישור המפמ"ר** על פי חוזר מנכ"ל.